

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за придобиване на (образователната и)
научната степен доктор

Автор на дисертационния труд:

Георги Костадинов Джумайов, докторант към Секция по компютърна лингвистика към Института за български език „Професор Любомир Андрейчин“
Българска академия на науките

Тема на дисертационния труд: *Приложение на съвременните технологии в езиковото обучение*

Област на висше образование: 2. Хуманитарни науки; Професионално направление:

2.1. Филология; Специалност: Общо и сравнително езикознание

Научен ръководител: проф. д-р Светла Коева

Рецензент: Татяна Ангелова, д-р, професор във Факултета по славянски филологии на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“

1. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научно и научно-приложно отношение

В непрекъснато изменящия се социален и икономически контекст все повече нараства нуждата от изследвания за интегриране на новите технологии в езиковото обучение. Представеният за обсъждане дисертационен труд е актуален и значим с поставянето и решаването именно на проблема за умно приложение на информационните и комуникационните технологии в (чуждо) езиковото обучение. Дисертантът избира за проучване тема, чиято актуалност ще продължи да бъде значима за, може би, неопределено време в условията на пандемията. Г. Джумайов проявява изследователските си умения да набележи целесъобразни и постижими цели и задачи, чрез които се реализира намерението му да постави и реши изследователския проблем.

Тези цели и задачи са достатъчно обхватни, задълбочени и позволяват да се осъществи успешно проучването.

Дизайнът на изследването е адекватен на поставените цели и задачи. Дисертацията се състои от 323 страници, от които 289 са основен текст, придружен от богата визуализация на данните. Това са 5 приложения, 11 таблици, 17 фигури, свързани с анкетата, с базовия експеримент, с провеждане на изследването и резултатите от него. Представената накрая библиография (общо 133 заглавия, от които 44 на кирилица) свидетелства за научната осведоменост на автора, която му помага да конструира концепцията си успешно.

2. Познава ли дисертантът състоянието на проблема и научната литература

Дисертантът демонстрира сериозна научна осведоменост за приложението на съвременните технологии в езиковото и по-конкретно чуждоезиковото обучение. Той зряло борави с идеите от водещи научни теории за езиковото обучение и технологиите, които да го усъвършенстват. Нужно е да се подчертае, че вместо самоцелно реферирание на съществуващите методи се предлага продуктивно проучване на функциите, които новите технологии изпълняват за умното прилагането на даден метод. С това дисертантът не просто „представя възможностите“ на технологиите. На практика той проучва функциите на технологиите с оглед на приложението им за успешно реализиране на методите на преподаване и учене.

Текстът на дисертацията е образцово структуриран в шест глави, всяка от които разглежда ключови за изследването концепти. При структурирането прави впечатление продуктивният подход да се намери такава междудисциплинна връзка между лингвистика и методика, която да бъде основа за успешно решаване на изследователските задачи. От друга страна, нужно е да се отбележи, че изясняваните лингвистични аспекти не оставят съмнение, че работата ще бъде защитавана по направление 2.1. Филология и специалност – общо и сравнително езикознание.

При представянето на общата характеристика на дисертацията в увода Г. Джумайов демонстрира евристичните си умения да мотивира избора си на тема, да идентифицира **обекта и предмета** на своето изследване; да представи целите и задачите, методите, както и композицията на изследването си.

Авторът заявява на с. 7 от Автореферата: „Настоящият дисертационен труд има следния обект на изследване: обогатяване и оптимизиране на методите на преподаване на чужд език посредством приложение на съвременните технологии в чуждоезиковото

обучение. Обектът на изследване включва както съществуващите методи за чуждоезиково обучение, така и възможностите за интегриране на разнообразни съвременни технологии, които ще спомогнат за по-бързо и адекватно усвояване на чуждия език, включително на български език като чужд.”

Дисертантът подхожда евристично при формулирането на предмета на изследване, като го декомпозира: „**Предмет** на изследване са методите за чуждоезиково обучение и тяхната синхронна употреба със съвременни технологии, както и начините, по които съвременните технологии надграждат (чуждо)езиковото обучение и спомагат за по-бързото и ефективно обучение.” (С. 8) от Автореферата. По-нататък авторът допълва, че: „Изследването е фокусирано върху темпоралните системи на български, английски и испански език (ограничени до изявително наклонение) и междуезиковото съответствие при пренасянето на значението на граматичните категории”. **Предмет** на изследване:” са нагласите на учениците от първия випуск, обучаван по новата учебна програма на Министерството на образованието и науката в българските училища, към компютърно подпомогнатото езиково обучение, включително с мобилни устройства и интернет технологии, както и знанията на тези ученици, които са носители на български език и изучават английски или испански като чужд, за превод от български на испански и от български на английски на времената в изявително наклонение в трите езика.” (пак там)

Своята научна осведоменост по проблема дисертантът разгръща в **първа глава**, като привлича съвременни постановки за компютърните технологии и тяхното многообразно приложение при преподаването и изучаването на чужд език. Специално внимание заслужава анализът на езиково обучение с помощта на мобилно устройство.

3. Избраната методика на изследване може ли да даде отговор на поставените в дисертационния труд цели и задачи.

Категорично може да се даде утвърдителен отговор, че избраната методика дава отговор на поставените в увода цели и задачи на изследването. Дисертационното изследване всъщност предлага *цялостен иновативен модел за умно интегриране на технологиите в езиковото обучение с цел то да бъде усъвършенствано*. Този модел се отличава с висока евристична стойност.

Проследено е входното ниво, грижлив е подборът на участниците от целевата група, като се осигурява съпоставимост на данните, осъществено е образцово апробиране на модела чрез базов научен експеримент без прецедент, резултатите са обработени със статистическия пакет за социолози. Направени са адекватни и логически обосновани изводи, които произтичат от изследването. Проучването на нагласите позволява да се види какво е на входа на системата. Апробира се работата на системата, на изхода се анализират резултатите, като се следва дизайнът на конструирания специално за целта базов експеримент. **Втора глава** е посветена на проучването на нагласите на учениците, което има стойност на принос.

Всъщност Г. Джумайов поставя изследователски въпрос за това, как съвременните технологии да улеснят резултатното преподаване и учене на един/ два/ повече езици. А чрез базовия експеримент, проведен за пръв път, дава положителен отговор на хипотезата си, че предлаганият модел работи. **Трета глава** дава убедителен отговор на този въпрос.

Подкрепям като особено продуктивен подхода да се обогатява и усъвършенства езиковото обучение, като се стъпва на сериозни лингвистични тезиси. Това е още един методологически принос на работата. В **четвърта, пета и шеста глава** се проследяват ключови за профила на защитаваия дисертационен труд характеристики на темпоралните системи в български, английски и испански език; анализира се основна, транспозиционна и модална употреба на темпоралните категории в посочените езици. Това е направено с цел да се проучи приложението на съвременните технологии при оценка на степента на усвояване на междуезиковия трансфер на темпоралните форми в български, английски и испански език.

Дисертационното изследване е придружено с образцово визуализирани приложения, представящи резултатите от решаването на практическата задача на английски и на испански език.

Авторефератът отразява адекватно същността на изследването и представя концептивно дизайна на изследването, посочва приносите и публикациите по проблема, като се спазват изискванията към този вид академично писане.

Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приемам представените в автореферата приноси. Условно тези приноси може да се групират на теоретико-методологически и практико-приложни. Към първата група е изясняването на концептивния въпрос какво да е съотношението между лингвистични

и методически аспекти в едно такова междудисциплинно изследване. Не по-малко важно е решаване на въпроса за интегрирането или за умното приложение на новите технологии в езиковото обучение чрез специално конструиран за целта модел. А за практико-приложните приноси може да се подчертае стойността на инструментите за проучване на нагласите, инструментите за оценяване на овладяването на езикова компетентност, свързана с употребата на глаголни времена в български, английски и испански език.

Позволявам си да препоръчам издаването на текста, за да стигне до повече специалисти, не само по лингвистика, но и по методика, не само чуждоезикова методика, но и методика на обучението по първи език, български.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Категорично и убедено ще гласувам положително за присъждане на образователната и научна степен доктор на **Георги Костадинов Джумайов** за дисертационния труд *Приложение на съвременните технологии в езиковото обучение* за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ с Област на висше образование: 2. Хуманитарни науки; Професионално направление: 2.1. Филология; Специалност: Общо и сравнително езикознание.

Дисертационният труд показва, че докторант **Георги Джумайов** притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Общо и сравнително езикознание“ и демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Предвид изтъкнатите достойнства на дисертационния труд, а именно актуалността на темата и приносния му характер, давам своята положителна оценка и препоръчвам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват положително за присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на **Георги Джумайов** в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки; Професионално направление: 2.1. Филология; Специалност: Общо и сравнително езикознание.

20 ноември 2020

Изготвила рецензията :

/проф. д-р Татяна Ангелова/